

Mécsvilág

A SÁROSPATAKI NEPFŐISKOLA TÁJÉKOZTATÓJA

A tartalomból:

Baráti körünk névadója
1989-ben:

Kazinczy Ferenc

==

Beköszöntő gondolatok

==

Népfőiskolánk
múltjából

==

Ahol otthonra leltünk:
a város és a főiskola

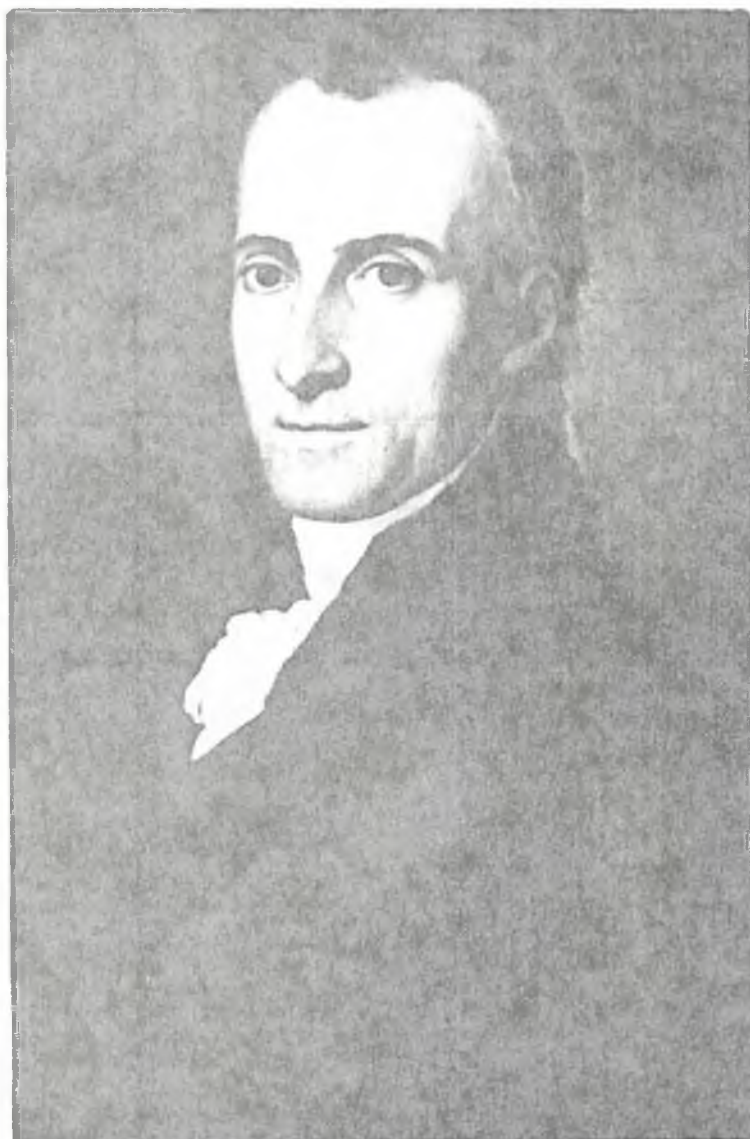
==

Téli tanfolyamunk
programja

3.
évfolyam

*

1.
szám

Sárospatak,
1989. január 20.

K a z i n c z y F e r e n c
Donát János olajfestménye 1812

J e l i g é n k :

"Láss, hallj, tanulj mindent: de koncentrálj erődre
s el ne szórjad!" /Kazinczy/

!

B E K Ö S Z Ö N T Ő   G O N D O L A T O K

+ +

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA már harmadik alkalommal szervezi meg új sorozatának téli tanfolyamát. A régi forma ismételt megjelenése azt jelzi, hogy megállja a helyét a jelen körülményei között, napjaink világában is. Úgy tűnik, képes ez a "hivatalos" intézményen kívüli forma arra, hogy átadjon valamilyen többletet, új ismeretet, ami miatt biztosítva van az érdeklődés iránta.

Ez a népfőiskola régi-új formája a nevelésnek, ismeretgazdagításnak. Ez a tanfolyam - az előzetes program szerint - olyan értékes, hiteles új ismereteket ad, amelyeket más forrásokból aligha ismerhetünk meg. A program-javaslat olyan széles körű, hogy minden ember megtalálja az egyéniségének megfelelő témát, és lehetősége van arra is, hogy megismerhesse önmagát. Úgy tűnik, a mai ifjúságnak az iskola, az otthon, a munkahely nem ad olyan felkészítést a további életére, amelyből erőt merítve haladjon tovább. Reméljük, ez a tanfolyam ennek is eleget tud tenni.

Az első két félnap együttléte után jó érzéssel várom a bentlakásos tanfolyamot. Akik az előtalálkozóra eljöttünk, Kocsis György pszichológus vezetésével önismereti csoport keretében megismerkedtünk egymással, és véleményem szerint hasonló beállítottságú, érdeklődésű egyének jöttünk össze. Remélem, hogy a további program olyan közösséget hoz össze, amelybe mindig jó érzéssel térhetünk vissza.

Kívánom, hogy ez a nyolc nap adjon olyan útmutatást, amellyel a társadalom megújulásába, átalakulásába mi is bekapcsolódhatunk.

LAPIS TÜNDE

N É P F Ő I S K O L Á N K   M Ű L T J Á B Ó L

+ +

1936 FEBRUÁRJÁBAN tartották meg Sárospatakon az első népfőiskolai tanfolyamot azzal a céllal, hogy a falusi parasztfiatalok számára művelődési alkalmat szervezzenek. A népfőiskolák feladatát a legtömörebben Móricz Zsigmond fogalmazta meg a Kelet népe c. folyóirat 1940. február 15-i számában írt vezércikkében: "Jobb polgárt, jobb hazafit s jobb embert nevelni, ez a népfőiskola célja." A patakiak "lélek- és jellemképző" tanfolyamoknak is nevezték ezt a vállalkozást, amely a felszabadulás után is folytatódott, 1948-ig.

Az utóbbi években, s különösen az első pataki népfőiskola 50. évfordulóján szervezett találkozás alkalmával egyre erőteljesebben hangzott el az igény, hogy alkalmazni kell a népfőiskolai formát a mai közművelődésben is. 1987 januárjában került sor az új népfőiskola első tanfolyamának megszervezésére 12 résztvevővel. 1988-ban, a második tanfolyamon 26 fiatal vett részt. Most kezdjük a harmadikat!

Kazinczy Ferenc

Az új sárospataki népfőiskola harmadik téli tanfolyamának résztvevői 1989. január 14-én és 15-én előtalálkozóra jöttek össze. E program keretében – névvel nem jelölt idézetek megvitatása és a legtalálhatóbb kiválasztása alapján – eldöntöttük, kinek az üzenetét tartjuk most a leginkább időszerűnek. A többség választása **K a z i n c z y F e r e n c** egyik mondatára esett, amelyet a "Mécsvilág" e számának címlapján idézünk. 1989-ben tehát

névadónk: K a z i n c z y F e r e n c .

Ki is ő, s mit tanulhatunk ma tőle? – vetődik fel értelemszerűen a kérdés. A "Mécsvilág" idei első számában föl kell idéznünk alakját.

Kazinczy 1759-ben a Bihar megyei Érsemjénben született (ma Romániához tartozik), s kisgyermekkorát ott, anyai nagypja házában töltötte. Ötéves, amikor szüleinek alsóregmeci otthonába jön, hogy nevelését apja irányítsa. Otthon tanul, majd öccsével együtt Kézsmárkra, a történelmi levegőjű Tatra alji kisvárosba megy, hogy megtanuljon németül. Tízéves korában beiratják a híres sárospataki kollégiumba, ahol tíz éven át tanul, megalapozza széleskörű és korszerű műveltségét. A könyvek ismertetik meg a felvilágosodás eszmekörével, amelynek maga is lelkes hirdetője lesz. Első könyve – hazánk földrajzáról – pataki diák korában jelent meg Kassán.

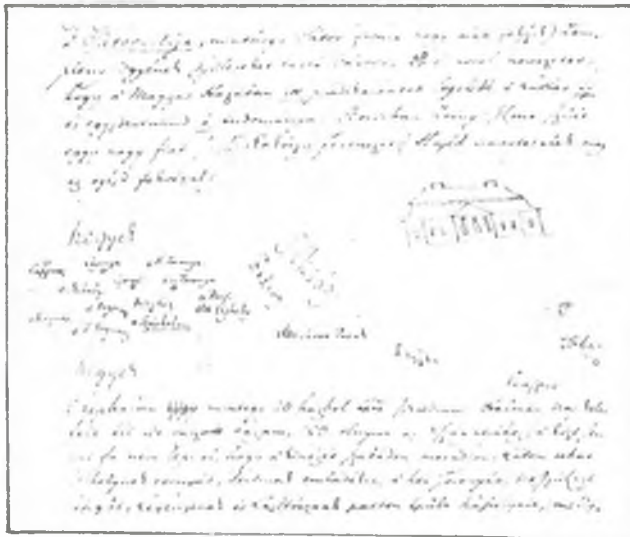
A joggyakorlat, majd a megyei szolgálat évei következnek. Különösen jelentőssé lett a Kassán töltött idő. Irodalomszervező képessége itt fejlődött ki. Nevéhez fűződik a két első magyar nyelvű folyóirat, a Magyar Museum és az Orpheus alapítása, szerkesztése. II. József uralkodása idején az iskolaügy fejlesztését szolgálta. Tagja lett a haladó szellemű szabadkőműves mozgalomnak.

Fordulatot jelent életében, hogy 1794 decemberében a magyar jakobinus mozgalomban való részvétel vádjával letartóztatták. Hat és fél éven át raboskodott a császári

„Én mindent hévvel teszek,
s ügyem s nemzetem szeretete
lángol bennem.”

(Kazinczy)

*Ki nyugtot óbajt, harcra kél. Kivívánk
A szép tusát, s most béke boldogjt.*

Kazinczy Ferenc

önként börtöneiben. Kiszabadulása után az önálló otthon és szellemi műhely alapításának vágya vezeti.

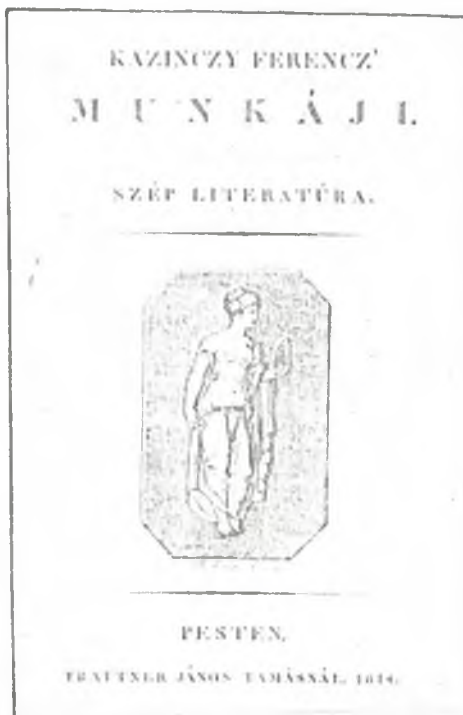
1806 júniusában feleségével, Török Zsófiával beköltözhet az általa elnevezett Széphalom fái között épített házába, ahol negyed századon át élt és alkotott a magyar szellemi élet egyik vezéréként.

Kazinczy jelentősége, hogy a Ferenc császár uralmát jellemző abszolutisztikus reakció idején

felismerte az előrehaladás lehetséges területét. A magyar nyelv és az irodalom megújításával szolgálta a nemzeti felemelkedést. "Tövissek és virágok" címen kiadott epigrammái heves vitát váltottak ki, élesé lett a nyelvújítási harc. Az ortológusok (a hagyomány merev őrzői) és a neológusok (újítók) között végül Kazinczy tett igazságot. Kifejtette, hogy ragaszkodnunk kell ugyan a magyar nyelv hagyományos értékeihez, azonban nem zárkozhatunk el az újítások elől, mert akkor megakad a nyelv fejlődése, s ez kárára lehet az irodalom felvirágzásának.

Maga is példát mutatott az ízlés, a stílus, a műfajok gazdagítására. Műfajokat honosított meg (pl. a lírában a szonettet), bátorította a magyar nyelvű színjátszást (lefordította pl. Shakespeare Hamlet című tragédiáját). Sürgette a külföld legjobb irodalmi alkotásainak fordítását. Sokan meg is vádolták azért, hogy az eredeti művek írásával szemben a fordítást előnyben

részesítette. Úgy gondolta azonban, hogy ha nyelvünket alkalmasá tesszük a világirodalom kiváló alkotásainak magyarul való tolmácsolására, az hasznosan lendíti majd az eredeti irodalom megszületését, gyarapodását is.

KAZINCZY FERENCZ'
MUNKÁI.
SZÉP IRODALOM.

PESTEN.

TRATTNER JÁNOS TÁRSASÁG. 1814.

*Vasd a bajt, valahint akarod, megmarkol erősen,
És ha magad győvén elveted, összetapos.
Kedvvel ferőtánc, s alacsony panaszokra ne süllyedj:
Világgyenyű magát, s megbukik a nagy előtt.*

Kazinczy Ferenc

Nagy tekintélye volt kortársai előtt, segített sok tehetség - így Berzsenyi Dániel és Kölcsey Ferenc - kibontakozásában. Ott volt a Magyar Tudományos Akadémia szervezői között, s tevékenyen

részt vett Sátoraljaújhelyen a Zemplén vármegyei közéletben. Hosszú éveken át a megye levéltárának gondozója volt, érdekelte a történelem.

1831 augusztusában a felvidéken dúló kolerajárvány áldozata lett ő is. Kedves fái között, a széphalmi kertben temették el. Életműve hosszú ideig meghatározó ösztönzője volt a költőutódoknak. A széphalmi sír, valamint az egykori lakóház helyén Ybl Miklós tervei alapján emelt emlékszobor ma is zarándokhelye a magyaroknak. Jelentőségét Kölcsey Ferenc így méltatta: "félszázadig küzdött a pusztákon s egy messzepillantás az ígéret földébe lőn minden jutalma." Petőfi sándor széphalomról írta: "szent hely, szent az öreg miatt, kinek ott van háza és sírhalma. Kötelessége volna minden emelkedettebb lelkű magyarnak életében legalább egyszer odazarándokolnia..." A 20. századi írók véleményét Németh László szavaival jelezhetjük, aki így nyilatkozott: "Ha az irodalom nemcsak egymás mellett föltűnő könyvek összessége, hanem inkább e könyvek közös élete, akkor Kazinczy előtt aligha lehet magyar irodalomról beszélni."

Kazinczy Ferenc életének, tevékenységének példája tanulságos a mai ifjúság számára is. Olyan embert, olyan alkotót ismerünk meg benne, aki igen nehéz időkben találta meg a módját annak, hogy nemzetének javára cselekedjen. Szegényen élt, hiszen hét gyermek neveléséről kellett gondoskodnia, mégsem mondott le arról, hogy tehetségét a nagyobb közösség szolgálatába állítsa. Mondanivalója számunkra is. Jegyezzük meg egyik legismeretesebb emigrammáját: "Jót s jól! Ebben áll a nagy titok. Ezt ha nem érted / Szánts és vess, s hagyjad másra az áldozatot." (A nagy titok)

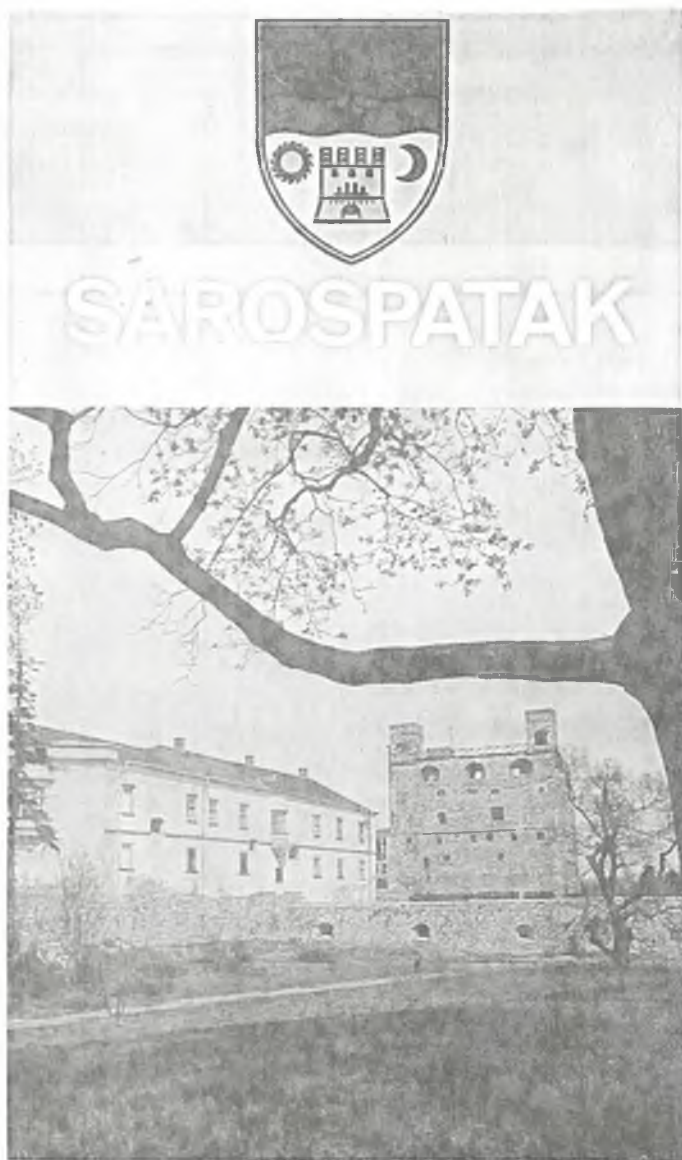
A h o l o t t h o n r a l e l t ü n k :
A VÁROS ÉS A FŐISKOLA

S á r o s p a t a k történelmi hagyományokban igen gazdag magyar város. Petőfi írta róla: "Szent föld. E város volt a magyar forradalmak oroszánbarlangja. Itt tanyáztak a szabadság oroszánjai." A művelődés messzire sugárzó intézménye a 450 éves kollégium, a függetlenségi mozgalmak fészke az ősi vár. Hatásuk alól ma sem vonhatjuk ki magunkat: a hagyományok ápolására és folytatására késztetnek. Hány jeles történelmi személyiség és alkotó ember vitt innen ösztönzéseket! Az iskoláról, melynek egyik megújítója volt, Comenius így nyilatkozott a 17. század közepén: "Nagyfényűnek nemcsak úgy mondom, hanem mert valósággal ilyennek kell lennie: belül fénnel teljesnek, kívül pedig a fényt messze szórónak." Bessenyei György vallotta iskolájáról: "Erkölcösművelés tisztaságát kegyelmek nevelése módjának hálálom örökre." Szemere Bertalan így emlékezett: "Itt kezdtem felfogni minden csodálatosságával a világot, itt tanultam imádni s szolgálni az emberiséget, itt gyúladtam szerelmére a szabadságnak."

A ma 15 ezer lakosú város a Bodrog átkelőhelyénél alakult ki az ősi időkben. A várossá fejlődéshez az első lépést 1201-ben Imre király tette meg, aki kiváltságokat adott a környéken megtelepedett vendégnépeknek. Hamarosan országos jelentőségű településsé növekedett. A 16. században kiépül a vár, a plébániatemplom, s híressé válik iskolája. A Mohácsot követő függetlenségi harcok egyik fészke a város.

Tanítóképzés - járulékos elemként - évszázadok óta folyik Patakon, önálló intézményként 1857 óta működik a képző. Jelenlegi főépülete Lechner Jenő és Vargha Gyula tervei alapján 1911-13-ban épült.

PROGRAM A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA KAZINCZY FERENC BARÁTI KÖRÉNEK

P é n t e k (január 20):

19 órától: Első beszélgetés az Eötvös utcai I.sz. Dezső Lajos Kollégium földszinti társalgójában.
A téma: Népfőiskolai tanfolyamunk arculata.
A résztvevők: A Sárospataki Népfőiskola szervezőbizottságának képviselői és a Kazinczy Ferenc Baráti Kör tagjai.

S z o m b a t (január 21):

9 órától: L á t ó ú t a Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek nagykönyvtárában, múzeumában és levéltárában.
Kalauzaink: SZENTIMREY Mihály és HÖRCSIK Richárd.
Beszélgetés ÚJSZÁSZY KÁLMÁN professzorral.

14 órától: A népfőiskola szerepe és lehetőségei nálunk és más nemzeteknél.
Előadó: TIHANYI Endre.

Este: Baráti találkozó, beszélgetés egykori népfőiskolásokkal.

V a s á r n a p (január 22):

9 órától: Gazdaság és kultúra a mai Magyarországon.
Előadó: KONCZ Gábor

14 órától: A természettudomány és a környezetvédelem mai kérdései.
Meghívott előadók: ZOMBORI Ottó és FÖRSTER Gyula.

Este: A zene és a népzene életünkben.
Találkozás BARSZKI Ernővel.
Közreműködik FÖLDYNE ASZTALOS Adrienn.

H é t f ő (január 23):

9 órakor: Ismerkedés Sárospatakkal és a főiskolával.
Előadó: FÖLDY Ferenc.

14 órakor: A gazdasági modellváltás történelmi útján.
Előadó: BARTA Imre.
Vendégünk: HEGYI Imre.

Este: T á n c h á z

K e d d (január 24):

9 órakor: A magyar falu hagyományos értékei.
Előadó: VIGA Gyula és JANÓ Ákos.

14 órakor: A nemzeti öntudat történelmi alapjai.
Előadó: BENDA Kálmán.

Este: Vendégségben a "História" klubban.
BENDA Kálmán előadása a csángókról.

S z e r d a (január 25):

- L á t ó ú t Szerencsen és Mádon.
 9 órakor: Találkozó Szerencs város vezetőivel.
 10 órakor: Szerencs műemlékeinek megtekintése.
 12 órakor: Ismerkedés a Szerencsi Cukorgyárral.
 13 órakor: Ismerkedés a Bocskai István Gimnáziummal.
 14 órakor: Találkozó Mád község vezetőivel.
 16 órakor: Séta és baráti beszélgetés Mádon.
 Este: Hangverseny Sárospatakon a Művelődés Házában.

C s ü t ö r t ö k (január 26):

- 9 órakor: A mai magyar falu társadalma és intézményei.
 Előadók, vitapartnerek: KEMÉNY Bertalan,
 ZÓDI Imre és SZABOLCS András.
 14 órakor: Reformfolyamatok a mai magyar társadalomban.
 Előadó: VARGA Csaba
 Este: Sport és/vagy klub.

P é n t e k (január 27):

- 9 órakor: Valóság és irodalom.
 Előadók: VARGA Csaba, SERFŐZŐ Simon, ZIMONYI Zoltán.
 Délután: MÁGER ÁGNES kiállításának megnyitója a
 Művelődés Házában.
 Találkozás a művésszel és VÉGVÁRI Lajos
 művészettörténésszel.
 Este: Irodalmi est.
 Vendégünk: SERFŐZŐ Simon és ZIMONYI Zoltán.
 A házigazda: DOBRIK István.

S z o m b a t (január 28):

- 9 órától: Értékelő megbeszélés népfőiskolai tanfolya-
 munkról.
 Vendégeink: PETHES Attila, BOZSIK Sándor.

+

A tanfolyam helye: COMENIUS TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLA
 I.Sz. Dezső Lajos Kollégiuma
 3950 Sárospatak, Eötvös u. 7/b.

A kiegészítő programok:
 teremsportok,
 kiscsoportos és egyéni konzultációk,
 video- és rádiófelvételek vitája,
 újságszerkesztés.

A SÁROSPATAKI NÉPFŐISKOLA SZERVEZŐBIZOTTSÁGA:

Dr.Balázs Károly (tanfolyamvezető), Barna László, Cziáky László, dr.Dobrik István, Fésűs Attiláné, dr.Földy Ferenc, dr.Hörcsik Richárd, Iski Ildikó, Kardos Sándor, dr.Komáromy Sándor, dr.Kováts Dániel (elnök), Nagyné Majercsák Gizella, Pozsa Antónia, Rózsahegyi János, Saláta László, Szabolcs András és Tóth István.